

บทความข้อเสนอต่อการพัฒนาระบบการส่งเสริมสุขภาพ และอนามัยสิ่งแวดล้อม ของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

ผาไท จุลสุข

นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
กรมอนามัย

การอบรมเสริมสร้างสมรรถนะข้าราชการผู้มีผลสัมฤทธิ์สูง ที่ประเทศสิงคโปร์ เป็นการเปิดมุมมอง โลกทัศน์ของข้าราชการ ในหลากหลายมิติที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ต่อการนำกลับไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน รวมทั้งทำให้เกิดการเปลี่ยนแนวคิดในการทำงานเพื่อประชาชนมากขึ้น สาระที่ได้เรียนรู้ประกอบด้วย สถานการณ์ หลักการ และกรอบการขับเคลื่อนนโยบาย One Belt One Road (OBOR) ของ ประเทศ จีน ซึ่งกำลังส่งผลกระทบในเชิงบวก และเชิง ความท้าทายในวงกว้างต่อนานาประเทศ ทั่วโลก ทำให้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงไป ของโลกที่เน้นการสร้างโครงข่ายความ เชื่อมโยงผ่านประเด็นทางการค้า การลงทุน (Hardware) และใช้แนวทางการสร้าง สัมพันธภาพผ่านการเผยแพร่ทางวัฒนธรรม (Soft power) แบบข้ามประเทศไปทั่วโลก อย่างรวดเร็ว โดยการเดินทางของจีนผ่าน นโยบาย OBOR เป็นการทำให้ทุกประเทศ ต่างมีต่างได้รับประโยชน์ Win-Win situation

หลักการสำคัญของประเทศจีนจะมีการเปิด เครือข่ายการเชื่อมโยงการลงทุนทั้งทางบก และทางทะเล โดยโครงการเส้นทางบกมีชื่อ เป็นทางการว่า “แถบเศรษฐกิจเส้นทางสายไหม” (Silk Road Economic Belt : SREB) ส่วน เส้นทางมหาสมุทร เรียกว่า “เส้นทางสาย ไหมทางทะเล” (Maritime Silk Road) ปัจจุบันครอบคลุมใน 6 เส้นทางบก และ 1 เส้นทางทะเล ประกอบด้วย เส้นทางเอเชีย ทางบกประกอบด้วย (1) เส้นทางยูเรเชีย (Eurasia) จากตะวันตกจีนถึงตะวันตกรัสเซีย (2) เส้นทางจีน-มองโกเลีย-รัสเซียตะวันออก (3) เส้นทางตะวันตกจีน-เอเชียกลาง-ตุรกี (4) เส้นทางจีน-แหลมอินโดจีน-สิงคโปร์ (5) เส้นทาง จีน-ปากีสถาน (6) เส้นทางจีน-พม่า-บังกลาเทศ-อินเดีย ส่วนเส้นทางทะเล เริ่มจากเมืองชายฝั่งของจีน ผ่านสิงคโปร์ มาเลเซีย อินเดีย และทะเลเมดิเตอร์เรเนียน การเรียนรู้แนวคิดดังกล่าวจากจีนทำให้เห็น โอกาสของการเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาอย่าง รวดเร็วในประเทศไทย ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ

สังคม วัฒนธรรม การศึกษา และด้านการสาธารณสุข ดังนั้น ประเทศไทยอาจต้องกลับมาทบทวน และวางกลยุทธ์ในการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากกรอบแนวคิดดังกล่าว และต้องใช้โอกาสนี้ในการเตรียมความพร้อมรับมือที่กำลังจะเกิดขึ้นในทุกด้าน

นอกจากนี้ ได้มีการเรียนรู้เกี่ยวกับความเป็น SMART City ของประเทศสิงคโปร์ ประเทศสิงคโปร์ มีวิวัฒนาการด้านสังคมและเศรษฐกิจมาอย่างยาวนาน จนปัจจุบันได้มีแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศไปสู่ความเป็นเมืองแห่งเทคโนโลยี และนวัตกรรมที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีอยู่กับเทคโนโลยีแบบกลืนไปในการดำเนินชีวิตประจำวัน ไม่เน้นเพียงแค่ว่าประชาชนสามารถใช้งานด้วยเทคโนโลยีเป็นอย่างดี แต่เป็นการจัดระบบ และวางรากฐานด้านเทคโนโลยีแบบเข้าถึงประชาชนโดยไม่ต้องสอนเพื่อให้ง่ายต่อการเข้าใจ สะดวก รวดเร็ว นอกจากนี้ ประเทศสิงคโปร์ได้เน้นการคิดเชิงระบบแบบ Design thinking โดยรัฐบาลได้จัดวางระบบผังเมืองอย่างชาญฉลาดด้วยการกำหนดผังเมืองรวมแบบ ได้แก่การจัดพื้นที่สำหรับที่พักอาศัย โดยในแต่ละย่านที่พักอาศัยจะมีการกำหนดเส้นทางให้ระบบการขนส่งสาธารณะเข้าถึง พร้อมสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการอยู่อาศัย เช่น

ห้างสรรพสินค้า ร้านอาหาร ในบริเวณที่พักอาศัยดังกล่าวเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนชาวสิงคโปร์ที่ในบริเวณดังกล่าวแบบเบ็ดเสร็จ ซึ่งระบบการขนส่งสาธารณะดังกล่าวเชื่อมโยงถึงกันในทุกระบบการขนส่ง ทั้งรถไฟฟ้า รถไฟใต้ดิน รถประจำทาง และรถแท็กซี่ ซึ่งมีความสะดวก รวดเร็ว อีกทั้งปัจจุบัน สิงคโปร์ได้พัฒนาสู่ความเป็น SMART City อย่างเต็มรูปแบบด้วยการปรับเปลี่ยนระบบการเงิน ที่ลดการใช้เงินสด แต่เน้นให้ใช้นวัตกรรมแบบ No cash เพียงแต่ใช้แหวนเติมเงิน หรือโทรศัพท์เพียงเครื่องเดียวก็สามารถจับจ่าย ชื้อของ ขึ้นรถ บริการสาธารณะได้อย่างง่าย สำหรับการพัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม รัฐบาลได้วางระบบการจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อให้เอื้อต่อการมีสุขภาพดีของประชาชน โดยเพิ่มพื้นที่สีเขียวในทุกพื้นที่ให้เกิดความร่มรื่น รวมทั้งจัดให้มีช่องทางเดินเท้าสำหรับประชาชนที่สะดวก ปลอดภัย เข้าถึงได้สำหรับทุกกลุ่มวัย รวมทั้งกลุ่มผู้สูงอายุและผู้พิการ และมีการเตรียมรับมือภัยพิบัติทางธรรมชาติด้วยการขยายระบบทางระบายน้ำ หรือระบบท่อที่กว้างมากพอ เพื่อการระบายน้ำลดการเกิดปัญหาน้ำท่วม พร้อมจัดสภาพแวดล้อมโดยรอบทางระบายน้ำดังกล่าวให้สวยงาม เป็นธรรมชาติ ประชาชนทุกเพศทุกวัยสามารถใช้ประโยชน์เพื่อการ

ออกกำลังกายหรือพักผ่อนได้อย่างกลมกลืน เป็นแนวคิดการส่งเสริมด้านสุขภาพที่ดีให้กับประชาชน ส่วนระบบการสาธารณสุข โดยเฉพาะด้านการสาธารณสุข ประเทศสิงคโปร์ได้พัฒนานวัตกรรม โดยได้มีการสนับสนุนเรื่องการใช้ AI (Artificial Intelligence) หรือหุ่นยนต์ที่ช่วยทำงานในโรงพยาบาลควบคุมเรื่องการขนส่ง การส่งต่อยา เวชภัณฑ์ และเอกสารทางการแพทย์ รวมทั้งใช้ในการฟื้นฟูสภาพร่างกายให้กับกลุ่มผู้ป่วยที่มีภาวะพึ่งพิง ต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด รวมถึงกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของญาติใกล้ชิด ทำให้ประชาชนมีสุขภาพ และคุณภาพชีวิตที่ดี

ทั้งนี้ ปัจจัยของความสำเร็จของการพัฒนาประเทศสิงคโปร์ ให้มีความเจริญก้าวหน้า มุ่งสู่การเป็น SMART City แบบรวดเร็ว คือ การสร้างแผน Concept plan ระยะ 40 – 50 ปี ที่เป็นแผนที่ทำได้จริง รวมทั้งมีการติดตามหรือปรับปรุงแผนด้วยการใช้ Master plan ระยะ 5 ปี ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกสำหรับประเทศไทย การขนส่งสาธารณะและการวางผังเมืองยังไม่เป็นระบบ ไม่มีการออกแบบความเป็นเมืองเพื่อคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างแท้จริง ทำให้การวางระบบสาธารณะทั้งระบบรถไฟ ไฟฟ้า รถไฟใต้ดิน และระบบคมนาคมอื่น ยังไม่เชื่อมโยงกันเป็น

ระบบเดียว และไม่เอื้อต่อการใช้งานของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความไม่สะดวกต่อการใช้จริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งการวางระบบของประเทศไทยยังเป็นการตอบโจทย์เพื่อแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ แต่ไม่สามารถกำหนดรูปแบบเพื่อการวางรากฐานของระบบสาธารณะที่ดีตั้งแต่เริ่มต้นก่อสร้างได้นั่นเอง

ประโยชน์จากการไปศึกษา ผูกอบรวมครั้งนี้ทำให้ได้เรียนรู้ถึงแนวคิด นโยบายของการพัฒนาประเทศภายใต้การตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งประเทศสิงคโปร์มีความเจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากมาจากการส่งเสริมทางด้านการใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรมผ่านความเชื่อมโยงและความสมดุลย์ ใน 3 มิติ คือ มิติด้านเศรษฐกิจ (Economy) มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) และมิติด้านวัฒนธรรมและมรดกทางชนชาติ (Culture & Heritage) ภายใต้การสร้างมาตรฐานสำคัญที่เป็นการวางรากฐานทางความคิดของประชาชนให้เป็นประชาชนที่มีคุณภาพ ประชาชนสามารถดูแลตัวเองได้ กล่าวคือรัฐบาลประเทศสิงคโปร์ได้สร้างคนคุณภาพตั้งแต่เด็ก ด้วยการผลักดันหลักสูตรต่าง ๆ ให้กับเด็กในฐานอนาคตของชาติ เพื่อมุ่งเป้าหมายของคนมีคุณภาพทั้ง 4 ด้านคือ

- 1) สอนให้ประชาชนรู้จักผิดชอบชั่วดี

2) มีการทำงานเป็นทีมลดการแก่งแย่งแข่งขัน 3) การสร้างความรักในชาติและเชื่อมั่นในรัฐบาล และ 4) การเสริมสร้างศักยภาพประชาชนทุกคนในเรื่องการสืบค้นข้อมูลผ่านการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ซึ่งทำให้ประเทศสิงคโปร์มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอเชิงนโยบายหรือการดำเนินการต่อกรมอนามัย และกระทรวงสาธารณสุข

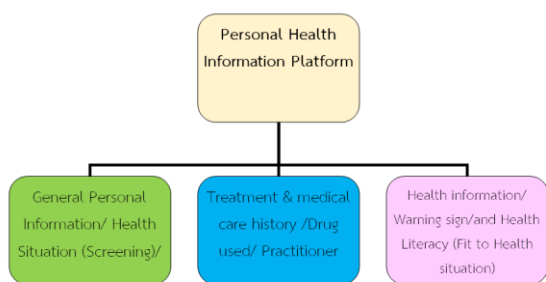
สาระที่ได้จากการได้ฝึกอบรม และฝึกปฏิบัติในมิติต่าง ๆ ทั้งอิทธิพลการขยายเครือข่ายทางการค้าและวัฒนธรรมของประเทศจีน การพัฒนาสู่ความเป็น SMART City ของประเทศสิงคโปร์ รวมทั้ง เทคนิคของผู้นำในการวางรากฐานของการพัฒนาเมืองเพื่อมุ่งเป้าหมายเดียวคือเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความสุข ทำให้ต้องกลับมามองย้อนถึงการทำงานของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ในปัจจุบัน ที่เน้นเรื่องการส่งต่อข้อความทางด้านสุขภาพให้ประชาชนทุกพื้นที่ในประเทศไทย ให้เกิดความเข้าใจ เข้าถึงบริการ และสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านสุขภาพของตนเอง ผ่านกระบวนการส่งเสริมสุขภาพและจัดระบบอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ตามวิสัยทัศน์ที่ว่า “กรมอนามัยเป็นหน่วยงานระดับประเทศที่ทำหน้าที่อภิบาลระบบส่งเสริมสุขภาพและ

อนามัยสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพดี” ดังนั้น การปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานเพื่อให้บรรลุความสำเร็จ ควรมีการดำเนินงานดังนี้

1. ข้อเสนอต่อกระทรวงสาธารณสุข

ด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเชื่อมโยงข้อมูลในลักษณะ Personal Health Information Platform ที่ใช้เพียงบัตรประชาชนใบเดียว (Sim Pass) เมื่อเข้ารับบริการกับสถานบริการสาธารณสุขทั่วประเทศ ข้อมูลสถานะของผู้ป่วย ทั้งข้อมูลด้านสุขภาพ ข้อมูลหลักประกันสุขภาพ รายงานผลการคัดกรองสุขภาพเบื้องต้น และประวัติการเข้ารับการรักษาในสถานพยาบาลต่าง ๆ จะปรากฏได้อัตโนมัติชนิดเชื่อมโยงข้อมูลเป็นหนึ่งเดียวในทุกสถานพยาบาล และคลินิกเอกชน นอกจากนี้ต้องเชื่อมโยงข้อมูลผ่านระบบแอปพลิเคชันด้านสุขภาพ ที่ประชาชนแต่ละคนสามารถเข้าถึงข้อมูลตนเองได้เพียงใช้เลขบัตรประจำตัวประชาชน โดยข้อมูลดังกล่าวในแอปพลิเคชัน ได้แก่ อัตราการเต้นหัวใจ ระดับความดันโลหิต ประวัติการรักษาพยาบาล ตำแหน่งที่อยู่อาศัยหรือจุดที่อยู่ของตนเอง เพื่อให้แพทย์และพยาบาลสามารถเห็นประวัติการรักษา การใช้ยา ประวัติของคนไข้ จุดที่คนไข้อยู่ และแจ้งขอรับความช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาด้านสุขภาพกับทีมฉุกเฉินของโรงพยาบาลใกล้เคียงได้ทันที ทำให้เกิดการ

ส่งต่อผู้ป่วยได้ด้วยความรวดเร็ว และเกิดประสิทธิภาพในการวินิจฉัยโรคก่อนผู้ป่วยมาถึงโรงพยาบาล ซึ่งปัจจุบันด้วยวิวัฒนาการด้านเทคโนโลยี และนโยบายด้าน Big data ของประเทศไทย กระทรวงสาธารณสุขควรใช้โอกาสนี้ในการวางระบบการรับบริการด้านสาธารณสุขให้กับประชาชนเพื่อสร้างความสะดวก รวดเร็ว และเข้าถึงบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอต่อกรมอนามัย อาศัยแนวคิดของการวางรากฐานคุณภาพของประชากรตั้งแต่เด็ก การกำหนดแนวคิดเพื่อออกแบบคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน (Design thinking) เพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม วัฒนธรรมแบบรวดเร็ว ดังนั้น กรมอนามัย ต้องมีกระบวนการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) ทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ ทางตรงอาศัยกระบวนการทาง Social marketing ผ่านการสื่อสารด้วยระบบเทคโนโลยีอันทันสมัยผ่านมือถือหรือทางสื่อรูปแบบต่าง ๆ ชนิด

เจาะตรงไปยังประชาชน อาจเชื่อมโยงเข้ากับระบบ Health Information Platform ของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งจะเป็นระบบสาธารณสุขในอนาคตที่ควรต้องมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว (ตามข้อเสนอต่อกระทรวงสาธารณสุข) โดย กรมอนามัยต้องเพิ่มช่องทางส่งเสริมสุขภาพให้กับประชาชนในช่องทางดังกล่าว ประชาชนสามารถค้นข้อมูลหรือเชื่อมโยงการดูแลสุขภาพตนเองเพื่อการป้องกันโรคที่เป็นอยู่ได้อย่างง่ายดายผ่านแอปพลิเคชันที่มีการแจ้งสถานะด้านสุขภาพและวิธีการดูแลตนเอง การจัดสถานะแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี และสุขภาพลักษณะส่วนบุคคลให้กับประชาชน นอกจากนี้ การส่งเสริมสุขภาพทางอ้อมควรต้องปลูกฝังเรื่องความรู้ด้านสุขภาพของประชาชนไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนตั้งแต่เด็กชนิดเป็นการเรียนการสอนที่มีหน่วยกิจบังคับแบบจริงจัง เป็นวิชาพื้นฐานของคนไทยที่ต้องเรียน โดยเริ่มตั้งแต่การสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพในอนุบาล ส่งต่อมายังระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา จนกระทั่งในระดับอุดมศึกษา เพื่อให้ประชาชนเข้าใจ มีความตระหนัก และเกิดการปรับพฤติกรรม หรือเรียกว่า “สร้างคนให้มีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีตั้งแต่ต้นทาง”